

Korset och Kronan

Nr 136/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Martin Chemnitz (9)

Fortsättning på läran om kyrkan. Sidhänvisningarna ges till *Loci Theologici*, övers. av J.A.O. Preus, vol. 8 i ”*Chemnitz’s Works*”, CPH 1989/2007. Jag refererar ibland fritt vad Chemnitz skriver. Men när det är ordagranna citat sätts citationstecken ut.

I förra numret av *Korset och Kronan* gick vi igenom Melanchtons inledning. Chemnitz behandlar därefter avsnittet om kyrkan i följande 4 delar.

1. Terminologi (4 sidor)
2. Fråga: finns kyrkan? (1 sida)
3. Kyrkans definition (5 sidor)
4. Lärare och åhörare i kyrkan (42 sidor)

Som synes är det sista kapitlet längst. Där behandlar Chemnitz många viktiga frågor, bl.a. läran om det bibliska prästämbetet. I vår tid råder stor oklarhet och många felaktigheter i läran om kyrkan och ämbetet. Därför finns det all anledning

Kyrkblad för S:t Martins och S:t
Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska
Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 136, 31 mars. 2023.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

att noga lyssna på vad Martin Chemnitz säger. Han var ju också huvudförfattaren till Konkordieformeln (tillsammans med Andrae, Chytraeus, Musculus, Cornerus och Selnecker) och den ledande när det gällde det stora konkordieverket, vilket ledde till att hela Konkordieboken antogs av en stor mängd kyrkor och teologer år 1580. Om man idag verkligen ville ta dessa lutherska bekännelseskrifter på allvar inom kyrkorna, skulle mycket se helt annorlunda ut. Men nu har man ofta bekännelsen enbart som en historisk symbol, ett historiskt dokument som vittnar om vad man en gång i tiden trodde. När den stora mängden av modernistiska kyrkor accepterat den historisk-kritiska synen på Bibeln, kan inte heller bekännelseskrifterna ha någon avgörande betydelse. Dessa utgår ju ifrån att Bibeln skall vara den enda, rätta källan för allt vad som lärs i kyrkan. Men hur ska en bibel som innehåller mängder av fel och motstridiga teologier kunna vara norm för kyrkan?

Konkordieformeln säger: ”För det första bekänner vi oss till Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska

skrifter såsom Israels rena och klara källa, som ensam utgör den enda sanna normen, efter vilken alla lärare och läror bör prövas och bedömas.”¹

Chemnitz egna skrifter är som en lugnt flytande flod. De hämtar allt sitt material från den heliga Skrift så att vattnet i denna flod verkligen är rent och klart. Chemnitz har också en förmåga att behandla den bibliska läran på ett enkelt sätt så att var och en kan förstå. Han går igenom alla viktiga, bibliska begrepp och ger dem en tydlig definition. Så belyser han också de olika läropunkterna med historiska exempel från olika epoker i den kristna kyrkans historia. Han tar sedan upp motståndarnas invändningar och visar på vilket sätt dessa avviker från Skriftens lära. Det är inte en torr, akademisk avhandling, utan en biblisk undervisning med målet att den som läser skall blir gripen av den himmelska sanningen och ledas rätt på vägen till den eviga saligheten.

Terminologi

Hebréerna hade två ord för att beskriva kyrkan i GT. Ordet *qahál* betyder ”att samlas” och används om en församling av människor som kallas samman. Från detta ord vill också somliga härleda det grekiska ordet *kaléo* (att kalla), från vilket vi har ordet *ekklesia* (kyrka, församling).

Men det finns också ett annat hebreiskt ord, *édah*, som kommer av roten *ja’ad*, vilket innebär att någon kallas/utses offentligt i någon form av högtidlig rit.

Kort uttryckt anger detta ord (*édah*) att man bestämmer tid och plats för ett möte för att behandla sådant som vanligen brukar ske vid sådana sammankomster, medan *qahál* betecknar hela församlingen eller kyrkan utan tid eller plats.

Septuagintas² översättare använder det grekiska ordet *synagogé* som också används i evangelierna och Apostlagärningarna, när de talar om de judiska sammankomsterna. Men detta är ett mer allmänt ord än ordet för kyrka (*ekklesia*). I Genesis (1 Mos. 1:9) sägs det t.ex. att vattnen skulle samlas på en särskild plats (*synagogé*, enligt LXX).

”I NT använde apostlarna ordet *ekklesia* istället för *synagogé*. Ty det behagade den helige Ande att använda detta namn för den universella församlingen, som var kallad till evigt liv och som bekände sig till Kristi sanna religion. [Det skedde av tre skäl]:

1. Med detta namn ville apostlarna skilja de kristnas gemenskap från judarnas synagogor och församlingar.

2. Eftersom nya testamentets kyrka samlas från alla språk och folk och alltså är katolsk (allmän) eller universell, ville de inte använda ordet *synagoga*.

3. Eftersom detta ord (*ekklesia*) var vanligt bland andra folk där evangelium förkunnades valdes det. Ordet syftade hos dem på ordnade sammankomster och sammankallade möten.

4. Detta ord omfattade också kallelsen som måste ske innan någon kunde bli en medlem av Kristi kyrka.” (s. 1303)

Chemnitz påpekar sedan att även ordet *synagogé* används några få gånger för den kristna kyrkan (Upp. 2:9, 3:9, Hebr. 10:25).

Det fanns också i den grekiska världen några andra ord för sammankomster, men dessa passade inte för den kristna kyrkan. Ett ord (*synklesis*) användes för samlingar av högt uppsatta personer, magnater och konsuler. Ett annat (*diaklesis*) användes om en blandad hop av folk som samlades från landsbygden. Men det bibliska ordet (*ekklesia*) användes när hela staden

¹ SKB, s. 542, Triglotta, s. 848:3; texten lätt moderniserad.

² Septuaginta, ”de sjuttio” (LXX), är den äldsta bevarade grekiska helöversättningen av GT, vilken ofta användes av de kristna och som även citeras av apostlarna. Den tillkom i Alexandria ungefär 200 f. Kr.

samlades. De som då samlades hade vissa gemensamma lagar och var medborgare inom ett visst område.

”Eftersom ordet kyrka (ekklesia) är en mer allmän term som också kan syfta på världsliga och officiella möten (som i Apg. 19:32, 39-40), används i Skriften begreppet *Guds kyrka/församling* för att skilja NT:s kyrka från andra samlingar (Apg. 20:28, 1 Kor. 10:32, 11:16, 1 Tess. 1:1, 2:14, 1 Tim. 3:15).” (s. 1304)

Chemnitz tar sedan upp ordet *kyrka*³ [eng. *Church*, ty. *Kirche*, 26:18. *kerk*, kelt. *kirk*]. Han skriver: ”Eftersom profeten Mika kallar kyrkan för HERRENS kyrka (Jehovas kyrka, Mika 2:5) kallas kyrkan också *kyriaké* (det som tillhör Herren). Detta översätts av Cyprianus på latin till *dominica*. Därför verkar det som om germanerna har härlett sin term '*Die Kirche Christi*' [*Kristi kyrka*] från detta grekiska ord (*kyriaké*).” (s. 1304)

Chemnitz betonar också att kyrkan kallas *Kristi kyrka* (Rom. 16:16, Kol. 1:24, Matt. 16:18). Det är den församling som tror på den uppenbarade Kristus och bekänner tron på honom.

”I trosbekännelsen kallas kyrkan *helig*. Ty det finns också en falsk kyrka, som verkligen bär namnet 'kyrka', men som inte har Guds rena ord eller sakramentens rätta bruk. I Uppb. 2:9 och 3:9 kallas den 'Satans synagoga' och i Ps. 26:5 'ogärningsmännens församling'. ... Det hebreiska ordet för 'ogärningsmän' kommer från ett ord som betyder 'bitterhet' eftersom Gud blev förbittrad och vred över deras olydnad. Så sägs det om judarna i Ps. 106:33 att de 'gjorde så att Herrens Ande förbittrades'. ... Därför,

som ett resultat av hur den skiljer sig från denna upproriska och irriterande kyrka kallas Kristi kyrka helig.

Detta sker:

(1) därför att i Skriften kallas det heligt som blivit skilt från det vanliga, profana bruket och satt åt sidan och avskilts för heligt bruk till Guds ära.

(2) därför att i denna församling helgar Gud de troende genom sitt ord, Joh. 17:17. Och i Uppb. 11:2 och 22:19 kallas kyrkan för den heliga staden.

I trosbekännelsen kallas kyrkan också *katolsk* (allmänlig). Det rätta bruket av detta ord kan förstås genom dess motsats. Ty i det gamla förbundet var kyrkan enligt en bestämd ordning bunden vid ett särskilt land och folk, nämligen israeliterna. Den var också bunden till en särskild plats så att den som önskade förena sig med kyrkan måste ansluta sig till denna grupp. De kallades 'proselyter' (Apg. 2:10) och 'fromma män' (v. 5), som gick upp till Jerusalem för att tillbe den sanne Guden och offra till honom. Sådan var den etiopiske eunucken hos drottning Candace (Apg. 8:27). Som det står i Ps. 76:1-2: 'Gud har gjort sig känd i Juda. Hans namn är stort i Israel. Hans plats är i Salem och hans tron är i Sion'. Jämför Ps. 147:19-20. Paulus säger också om det gamla förbundet att det hade sina fördelar framför alla hedningar eftersom 'Guds ord hade anförtrotts åt dem' (Rom. 9:4).

Därför kallas det nya förbundets kyrka för 'katolsk' som en motsats till detta. Kristus befallde att evangelium skulle predikas i hela världen, bland alla folk och till alla varelser, med början i Jerusalem 'och till världens ändar', Apg. 1:8, jämför

³ Wikipedia gör följande sammanfattning av vad "kyrka" betyder. Från grekiska *kyriakon*, "det som hör Herren till", underförstått "Herrens hus". Ordet *hus* kan i det här sammanhanget inte bara betyda *byggnad* utan även familj, släkt eller hushåll. Kyrka: (1) en byggnad avsedd för kristen gudstjänst och religiösa studier. (2) lokal sammanslutning av kristna som firar gudstjänst tillsammans. (3) Kyrkan i bestämd form, ofta med stort "K", syftar i kristen tro i allmänhet på den universella kristna församlingen.

Matt. 28:19, Mark. 16:15, Luk. 24:47, Apg. 2:5, Kol. 1:6, Ps. 19:4. ... Från dessa ställen kan vi förstå orsaken till namnet 'katolsk'.

Vidare finns det ett annat skäl till att detta ord används. Kyrkan kallas katolsk på grund av att det finns många lokala delkyrkor i världen, jfr Rom. 16:5, 1 Kor. 16:19, Kol. 4:15, Filem. v. 2, Apg. 11:22, 13:1. Men eftersom alla dessa kyrkor måste samlas i en enda kropp i Kristus så att dess lemmar har ett enda huvud, Kristus, kallas hela kyrkan katolsk. Därför kallas också breven av Petrus, Johannes och Jakob för *katolska* eftersom de inte är riktade till någon särskild församling eller något visst område. De är riktade till alla troende och kallas därför för katolska, universella eller ekumeniska epistlar. Därför skriver också Augustinus: 'Kyrkan som är spridd över hela världen kallas katolsk'.

Ja, verkligen! Namnet 'katolsk' innebär också att det i alla tider intill världens slut kommer att finnas en enda kyrka och att allvarliga och troende människor kommer att hålla fast vid Kristi enda och sanna lära i alla tider och på alla platser. Jämför Matt. 28:20, 1 Kor. 11:26. Därför är det rätt att kalla kyrkan katolsk i alla bemärkelser, både när det gäller (1) platsen, (2) tiden, (3) folket, [och] (4) läroinnehållet. Inom alla dessa områden måste kyrkan anses vara katolsk." (s. 1304f)

Vi ser här hur noga Chemnitz är med att göra en verkligt klar och tydlig bibliska definition av kyrkan. Trosbekännelsens ord: 'Jag tror på en helig, katolsk (allmänlig) kyrka, de heligas samfund.', får hos Chemnitz en fullodig biblisk motivering. Han polemiserar sedan mot den romersk-katolska uppfattningen och skriver:

"Här anklagar papisterna Luther för att ha tagit bort ordet 'katolsk' ur trosbekännelsen i dess tyska form med avsikten att sätta dit sitt eget namn också

när det gäller den församlade kyrkan. Men jag svarar att det är sant att även före Luthers tid hade man här och där versionen '*Ich glaube ein helige Christliche Kirche*' (jag tror på en helig, kristen kyrka), eftersom ordet 'kristen' har samma betydelse som 'katolsk' då ju namnet 'kristen' spritt sig över hela världen. Och man finner det i många antika handskrifter. Eftersom Luther lät saken vara precis som han fann den är det en falsk anklagelse att han svekfullt skulle ha motsatt sig ordet 'katolsk'." (s. 1305)

"Vidare. För att inte de många villolärarna skulle få någon ursäkt lade den Nicenska trosbekännelsen till ordet 'apostolisk'. Den sanna kyrkan är nämligen den som – var det än sker i världen – 'bygger på profeternas och apostlarnas grund' och rent och troget bevarar apostlarnas lära.

I den apostoliska trosbekännelsen finns också tillägget 'De heligas samfund'. Detta uttryck tolkar den Augsburgska Bekännelsen (art. 7-8) som en skara och församling av heliga och sant troende människor. Detta uttryck kan förstås om de sanna och levande medlemmarna i Kristi kyrka, både de som fortfarande kämpar under korset i detta livet och de som redan triumferar i himlen efter dessa strider. Se Hebr. 12:22." (s. 1306).

Till sist betonar Chemnitz att alla heliga i kyrkan har del av samma välsignelser som Kristus säger till Paulus (Apg. 26:18, jfr Kol. 1:12). Därför kan orden '*de heligas gemenskap*' också tolkas som '*gemenskapen i det heliga*'. Chemnitz hänvisar här särskilt till orden:

Jag ber att era hjärtan skall upplysas, så att ni förstår vilket hopp han har kallat er till och hur rikt på härlighet hans arv är bland de heliga, och hur oerhört stor hans makt är i oss som tror, därför att hans väldiga kraft är verksam (Ef. 1:18).

Så långt Chemnitz om terminologin.

Forts. i nästa nr